

ZATRUDNIANIE CUDZOZIEMCÓW W POLSCE – PROCEDURA I OBOWIĄZKI PRACODAWCY

WSTĘP

Zatrudnienie osoby z innego państwa, szczególnie spoza Unii Europejskiej, jest znacznie bardziej skomplikowane i czasochłonne niż zatrudnienie Polaka. Niniejsza publikacja omawia cały proces zatrudnienia i rozliczania cudzoziemca spoza UE: jego przyjazd i pobyt, podjęcie pracy (zezwozenie na pracę, procedury uproszczone), obowiązki pracodawców wobec cudzoziemców w zakresie podatków i składek ZUS.

Za cudzoziemca uważa się każdą osobę, która nie posiada polskiego obywatelstwa. Jednak cudzoziemców w zakresie zatrudnienia w Polsce trzeba podzielić na dwie grupy.

Jedną grupę będą stanowili obywatele Unii Europejskiej (oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG, czyli Islandii, Norwegii, Liechtensteinu), a także Szwajcarii, gdyż w ich przypadku mamy daleko idące ułatwienia i brak barier, jeżeli chodzi o przyjazd, pobyt i podejmowanie pracy w Polsce.

Drugą grupę stanowią obywatele państw trzecich (spoza UE i EOG). W ich przypadku procedury są dużo bardziej skomplikowane. Znacznie więcej obowiązków czeka też pracodawców. Sam przyjazd takiej osoby do Polski w większości przypadków będzie uzależniony od uzyskania wizy przez cudzoziemca.

PRZYJAZD I POBYT CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

Wjazd i pobyt w Polsce obywateli Unii Europejskiej

Jedną z zasad, na których opiera się Unia Europejska, jest zasada przepływu osób wewnątrz Wspólnoty. Oznacza to, że osoba mieszkająca w jednym z państw Unii Europejskiej może swobodnie przemieszczać się po terytorium Wspólnoty i przebywać na terytorium innego państwa do 3 miesięcy. Dłuższy pobyt musi być uzasadniony np. faktem wykonywania pracy. Zasadę tę implementuje do polskich przepisów ustawa o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin wraz z aktami wykonawczymi.

Zgodnie z jej przepisami, obywatele Unii mogą przebywać w Polsce przez okres do 3 miesięcy bez konieczności spełniania jakichkolwiek warunków pobytu (do 6 miesięcy może przebywać osoba, która poszukuje pracy, a po upływie tego okresu może nadal przebywać w Polsce, jeśli wykaże, że aktywnie kontynuuje poszukiwanie pracy i ma rzeczywiste szanse na zatrudnienie).

Pobyt powyżej 3 miesięcy

Dłuższy pobyt w naszym kraju obywatela innego państwa UE musi być uzasadniony i wymaga zarejestrowania. Organem rejestrującym jest wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu obywatela innego państwa UE.

Obywatelowi UE przysługuje prawo pobytu przez okres dłuższy niż 3 miesiące, w przypadku gdy spełnia jeden z następujących warunków:

- jest pracownikiem lub osobą pracującą na własny rachunek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- posiada wystarczające środki finansowe do utrzymania siebie i członków rodziny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tak aby nie stanowił obciążenia dla pomocy społecznej, oraz jest objęty powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym (bądź uprawnionym do świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego);
- studiuje lub odbywa szkolenie zawodowe w Rzeczypospolitej Polskiej oraz posiada wystarczające środki finansowe i jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym;
- jest małżonkiem obywatela polskiego.

Obywatel UE zatem najpóźniej z upływem 3 miesięcy pobytu na terytorium RP powinien zarejestrować fakt przebywania w Polsce, wskazując przyczynę uzasadniającą dłuższy pobyt. Rejestracji dokonuje się w urzędzie wojewódzkim. Niedopełnienie obowiązku rejestracji jest zagrożone karą grzywny (art. 20 i art. 81 ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin).

Obowiązek zarejestrowania pobytu został nałożony na obywatela Unii. Pracodawca nie ma w tej kwestii żadnych obowiązków. Nie musi też sprawdzać, czy zatrudniony pracownik będący obywatelem UE dokonał takiej rejestracji.

Przykład

Polska firma zatrudnia na czas nieokreślony obywatela Hiszpanii. Może on bez przeszkód wjechać na terytorium Polski i podjąć pracę u polskiego pracodawcy. Jednak z upływem 3 miesięcy od przyjazdu powinien dopełnić obowiązku zarejestrowania swojego pobytu, wskazując przyczynę uzasadniającą pobyt na okres dłuższy niż 3 miesiące (może to być np. umowa o pracę).

Obywatel UE, który przestał być pracownikiem lub osobą pracującą na własny rachunek, zachowuje prawo pobytu przysługujące pracownikowi lub osobie pracującej na własny rachunek w następujących przypadkach:

- nieświadczenia pracy lub niewykonywania innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek wskutek okresowej niezdolności do pracy z powodu choroby lub wypadku;
- niezamierzonego bezrobocia wynikającego z rejestru bezrobotnych prowadzonego przez powiatowy urząd pracy;
- podjęcia kształcenia lub szkolenia zawodowego.

Prawo stałego pobytu

Po upływie 5 lat nieprzerwanego pobytu na terytorium Polski obywatel UE nabywa prawo stałego pobytu.

Mimo że ustawa o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin jest dość obszerna, jednak w praktyce należy uznać, że przyjazd i pobyt obywatela UE związany z zatrudnieniem w Polsce nie podlega żadnym ograniczeniom, nie nakłada też żadnych obowiązków na pracodawcę, który zatrudnia cudzoziemca.

Przyjazd i pobyt w Polsce obywateli państw trzecich

W przypadku obywateli państw nienależących do Unii Europejskiej (oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG, czyli Islandii, Norwegii, Liechtensteinu, a także Szwajcarii) przekroczenie granicy i przebywanie na terytorium Polski jest uzależnione od posiadania przez cudzoziemca wizy (lub innego dokumentu pobytowego). Wyjątkiem są obywatele państw, z którymi obowiązuje Polskę ruch bezwizowy (m.in. obywatele Albanii, Argentyny, Australii, Brazylii, Izraela, Japonii, Kanady, Korei Południowej, Meksyku, USA, Ukrainy, Mołdawii, Zjednoczonych Emiratów Arabskich – listę państw, których obywatele mogą podróżować do Polski bez wiz, można znaleźć m.in. na stronie Ministerstwa

Spraw Zagranicznych (http://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/przyjazd_do_polski/lista_panstw/).

Ruch bezwizowy

Całkowity pobyt na terytorium wszystkich państw członkowskich obszaru Schengen (w tym Polski) bez konieczności uzyskania wizy nie może przekroczyć 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu.

W trakcie pobytu bez konieczności uzyskania wizy cudzoziemiec powinien spełniać następujące warunki:

- posiadać ważny dokument podróży (w przypadku niektórych państw wymagany jest paszport biometryczny);
- potrafić uzasadnić cel i warunki planowanego pobytu oraz
- posiadać wystarczające środki utrzymania lub możliwość ich uzyskania zgodnie z prawem;
- nie być uważanym za osobę stanowiącą zagrożenie dla porządku publicznego, bezpieczeństwa wewnętrznego, zdrowia publicznego lub stosunków międzynarodowych żadnego z państw członkowskich (w szczególności nie może to być osoba, wobec której dokonano wpisu do celów odmowy wjazdu w krajowych bazach danych państw członkowskich).

Ruch bezwizowy dla obywateli Ukrainy

Od 11 czerwca 2017 r. obywatele Ukrainy posiadający ważne paszporty biometryczne i spełniający inne warunki wjazdu określone w odrębnych przepisach zostali zwolnieni z obowiązku posiadania wizy przy przekraczaniu granic zewnętrznych, gdy ich całkowity pobyt nie przekroczy 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu (liberalizacja ta nie dotyczy wjazdu do Wielkiej Brytanii i Irlandii). Należy pamiętać, że do tego okresu wliczane są również wcześniejsze pobyty krótkoterminowe cudzoziemca. Zgodnie z regulacjami unijnymi, wszystkie pobyty krótkoterminowe są sumowane.

Zniesienie obowiązku wizowego nie oznacza zwolnienia z konieczności spełnienia pozostałych warunków wjazdu, o których wspomniano wcześniej. A zatem obywatele Ukrainy muszą m.in. posiadać ważny paszport biometryczny oraz uzasadnić cel i warunki planowanego pobytu.

Przekraczając granicę w ruchu bezwizowym obywatele Ukrainy mogą wykonywać pracę na terytorium Polski pod warunkiem posiadania odpowiednich dokumentów do realizacji tego celu, np. oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy lub odpowiedniego zezwolenia na pracę (o tych procedurach napiszemy w dalszej części książki – patrz rozdział II. Podejmowanie pracy przez cudzoziemców).

Wprowadzenie ruchu bezwizowego dla obywateli Ukrainy jest konsekwencją wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/850 z 17 maja 2017 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 539/2001 wymieniające państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu.